Ülkenin ekonomik yapısının 1960'lı yıllardan beri kapitalist olduğu saptamasına gelen itirazlardan bir tanesi feodal kafa yapısının ya da kültürün yaygın olmasıdır. Burada birbirinden ayrı iki kavram birbiriyle ilgili imiş gibi kullanılmaktadır.

Bir ülkede yarı feodalizmin –belirli anlamda çözülmüş, kapitalizme yaklaşmış ekonomik yapı- nasıl araştırılacağı bellidir ve bu bize özgü bir yol da değildir. Belirleyici olan pazar ekonomisinin yaygınlığıdır. Ülke nüfusunun çoğunluğu kırsal alanda yaşamaktadır ve dolayısıyla belirleyici olan köylülüğün sınıfsal ayrışmasıdır. Köylülük, feodal büyük toprak sahipleri ve genel olarak köylüler olarak ayrışmış ise, ülke yarı feodaldir; bazı bölgelerde kapitalist çiftliklerin bulunması, para ekonomisinin hakim olması ülkenin genel yapısını değiştirmez.

Köylülük tarım burjuvazisi, orta köylü, küçük köylü, yoksul köylü ve tarım işçileri olarak ayrışmış ise, kırsal alanda ağır basan ayrışma böyle ise, belirli alanlarda yarı feodal toprak sahipleri bulunsa bile ülke tarımında kapitalizm egemen demektir.

Yarı feodal yapının hakim olması durumunda devrim milli demokratik ya da feodalizme karşı devrimdir. Bu devrimde zayıf olan tarım burjuvazisi ve tarım dışındaki komprador olmayan milli burjuvazi müttefiktir.

Kırsal alanda kapitalist ilişkilerin hakim olması durumunda ise burjuvazi devrimin hedefleri arasındadır. Burada devrim kapitalizme karşıdır.

1960'lı yıllarda TİP ülkeyi kapitalist olarak görüyordu.

Bunun dışında THKP-C de ülkeyi kapitalist olarak değerlendirir. Mahir Çayan bir dönem ülkeyi yarı feodal olarak tanımlamış, ardından bu görüşünü değiştirmiştir. Kesintisiz Devrim II-III'te tarım burjuvazisi devrimin güçleri arasında sayılmaz. Bu nedenle belirleme yeterince açık olmamakla birlikte savunulan program özünde anti kapitalisttir.

1970'li yılların diğer örgütleri olan THKO ve TKP-ML'de ise yarı sömürge belirlemesi, dolayısıyla da milli demokratik devrim esastır.

1970'li yıllarda kalmayan, sonrasında da süren ülkenin ekonomik yapısı konusundaki tartışmaların büyük oranda boş olduğunu belirtmek gerekir. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün rakamlarıyla köylülüğün ne oranda ayrıştığı, tarımda traktör kullanımı, para ekonomisinin hakimiyeti yeterince görülebilir. Lenin de Narodnikler ile tartışırken Zemstvo istatistiklerine başvurmuştu.

Başka bir deyişle bir ülkede kapitalizm mi yoksa yarı feodalizm mi egemendir tartışması gerçekte rakamlar tartışmasıdır.

Ekonomik yapı olarak feodalizmle, "kafa yapısı" ya da ilişki tarzı olarak görülen feodalliği karıştırmamak gerekir. "Feodallik varsa, feodalizm vardır" gibisinden bir belirleme, "halk savaşı gereklidir, o halde ülke yarı feodaldir" belirlemesine benzer.

Gerekçe ararsanız bulursunuz ama buradan o gerekçenin doğru olduğu anlamı çıkmaz.

Geniş aile ilişkilerinin bulunması ve bu ilişkilerde birbirine bağlılık kapitalizm öncesinde vardır, sonrasında ortadan kalkmaz ama işleyişi değişir. Para ya da ekonomik güç belirleyici bir faktör olarak ilişkilere girer. Yine de ilişkiler önceki dönemin bağlılıklarına –aynı olmasa bile- benzeyebilir. Buradan hareketle ekonomik yapı olarak feodalizm sonucuna varılması yanlış olur.

İtalyanlarla Türk ve Kürt aileleri birbirine benzer; bırakın ikiyi üç kuşak arasında ve geniş bir akraba çevresiyle sıkı bağlantı vardır. Yaklaşık on yıl önce Avrupa'da büyük sıcak dalgasında Fransa'da çok sayıda yaşlı ölmüştü. Yalnız yaşıyorlardı ve cesetleri günler sonra bulunmuştu. İtalya'da ise aynı sıcaklarda ölü sayısı azdı çünkü kuşaklar arasında sürekli bağlantı bulunduğu için yaşlılar yalnız kalmıyordu.

Buradan "İtalya Fransa'ya göre feodal bir ülkedir" sonucu çıkarılmaz sanırım…

Benzer durum SSCB için de geçerlidir. Devrim öncesi Rusya edebiyatında aile ilişkilerinin ne kadar önemli olduğunu görebilirsiniz. Aynısı devrim sonrasında da sürer. Ülke yarı feodalizmden sosyalizme geçmiştir ama geniş ailenin önemi kaybolmamıştır. Bunu Svetlana Aleksiyeviç'in kitaplarında yer alan çok sayıda söyleşide görebilirsiniz. Bu ilişkinin adına ne derseniz deyin ama buradan hareketle feodal ekonomik yapıya gidilmez.

1987 yılında Ekim Devrimi'nin 70. yılı nedeniyle davetli olarak Moskova'ya gidenler arasındaydım. Birkaç Rus kadınıyla İngilizce konuşmak fırsatım oldu. Yaşlılar için yapılmış yurtlar boş duruyordu. Nedenini sordum. "Bizde yaşlıları yurda göndermek ayıptır" dediler. Üç kuşak aynı evde yaşayabiliyordu. Yaşlılar sürekli olarak torunlarını görüyordu.

Devrim öncesi aile ilişkisi değişerek olsa da sürüyordu…

Almanya başka bir değişiklik yaşadı. 1920'li yılların sonlarında sosyologlar ve sosyal psikologlar ülkenin otoriter aile yapısına dikkat çekmişler ve bunun nazizmin kültürel temeli olabileceğine işaret etmişlerdi. 1945 sonrasında yapılan araştırmalarda da özellikle bu konu üzerinde duruldu. Alman halkı Nazileri dinlemeye hazırdı ve bu neye dayanıyordu? Başta otoriter aile yapısına… Hitler ailede kesin belirleyici olan babanın yerini almıştı.

1968 hareketi ülkenin geçmişiyle yüzleşmesinin yolunu açarken aile yapısı da değişti. Bunun için gerekli olan en başta kültürel değişiklikti yani gençlerin ailelerinden kopmaları gerçekleşti. Almanya'da 20'sini bitirip de ailesinin yanında kalan kadın ya da erkek garip karşılanır. Ayrılıp arkadaşlarıyla ya da sevgilisiyle birlikte kalması gerekir.

Bu iş istemekle olmuyor tabii, yapabilecek imkan da gereklidir. Çok sayıda genç bu nedenle üniversite eğitimi sırasında çalışır, bir miktar para kazanır ve gerektiğinde ailesinin de ekonomik desteğiyle evden ayrılır. Sonraki yıllarda bunun yerini yarısı karşılıksız kalanı da düşük faizli devlet bursu aldı. Devlet kişisel geçimin yanı sıra ev kirasını da karşılıyordu. Öğrencinin en az bir kişiyle birlikte kalması ve küçük bir işte çalışması geçimini sağlaması için yeterli oluyordu.

Buna rağmen özellikle noelde bütün aile bir araya toplanır. Bu eskiden beri süren bir gelenektir. Almanlarda da aileye bağlılık vardır. İtalyanlardaki gibi değil ama vardır. Yılın belirli günlerinde

aile mezarlıkları ziyaret edilir.

Kapitalizm öncesindeki aile ilişkisine benzeterek buna feodallik demek yanlış adlandırma olur.

1970'li yıllar için şöyle bir belirleme yapılabilir: az çok kitlesel bir örgüt kurmanın ilk adımı çok sayıda akrabaya sahip olmaktır. Özellikle de "halkın" kelimesiyle başlayan örgütlere baktığınızda hemşerilik ilişkisiyle iç içe girmiş akrabalık ilişkisini görebilirsiniz. Azalarak da olsa halen süren bu ilişki çeşidinden hareketle feodalizm sonucuna varmamak gerekir. Burada yıllardan beri süregelen kültürel faktörler önemlidir. Mesela Dersimlilik böyle bir faktördür. Bazı örgütlerin kadroları arasında bu bölgeden gelenler önemli yer tutar, başka örgütlerin buraya girmesi zordur.

Türkiye çok sayıda dinsel inançlı ve çok milliyetli bir ülkedir ve bunun insanların kültürel belirlenmesindeki rolü önemlidir. Bu kültürel belirlenme genellikle devrimci bir görünüm altında ortaya çıkar ama gerçekte milliyetçilik ve mezhepçilik ağır basmaktadır. Bu şekilde örgütün yapısı daha kolay korunur çünkü örgütlü olmak demek öncelikle belirli bir milliyete ve mezhebe sahip olmak demektir.

Geçmişte biz de bu sorunla az uğraşmadık.

Burada üzerinde önemle durulması gereken feodal yapı değil, ülkedeki çok inançlı ve çok milliyetli yapının sol örgütlenmedeki etkisidir. Değişik sol örgütlenmelerin kolaylık sağladığı için bunu kışkırttığı da söylenebilir.

Örgüt adı vermeyeyim, ön plandaki birisi anlatmıştı: bölgeye geç gittik, her taraf örgütlenmiş, boş yer kalmamıştı. Bir şey dikkatimizi çekti: hep Alevi köyler örgütlenmiş, Sünniler de faşistlere bırakılmıştı. Biz de bu bırakılan yerden başladık.

1975-1980 döneminde sağlanan kitlesellik başka faktörlerin yanı sıra bu yönden de kırılgan temele dayanıyordu.

Bu ayrımlar sadece feodalizmden kapitalizme geçildikten sonra değil, kapitalizmin gelişmesi sürecinde de var olurlar. Yapıları biraz değişir ama ortadan kalkmazlar.

Bunu feodallik olarak görmemek gerekir.